

Frontera i Capellà: dos dels 70

LLORENÇ CAPELLÀ: Jo no crec que hi hagi una generació dels 70, però sí que crec que tots els que érem joves narradors mallorquins a finals dels 60 i principis dels 70, partírem d'*Els carnisseres*, la primera novel·la d'en Guillem, publicada el 1968.

—Tenien consciència que era fundacional?

—LL. CAPELLÀ: Ens faltava perspectiva per veure que era fundacional. Sí que vèiem que hi havia un llenguatge nou, una mirada diferent. També vèiem que el món que retratava era el món en què vivíem.

—GUILLEM FRONTERA: Abans d'*Els carnisseres*, en Gabriel Janer Manila havia escrit *L'abisme*, però es va publicar més tard.

—LL. CAPELLÀ: Una bona novel·la, però ell es fixava més en l'individu i tu en la societat.

—G. FRONTERA: Fins als 60, a Mallorca, l'engranatge entre literatura i societat no acabava de funcionar. L'altre dia participava en una tertúlia on hi havia en Lluís Racionero. Va sortir allò que diu el protagonista de *Sicília sense morts*: "Si vols conèixer Mallorca, llegeix Lampedusa". Racionero va dir que no, que calia llegir *Bearn*! I no: *Bearn* és una gran novel·la, però no beu de la realitat mallorquina. Els personatges de *Bearn* han existit en la literatura francesa, però no en la realitat de Mallorca. Amb tot, que jo fes *Els carnisseres* i no un altre, va ser per una pura qüestió de temps. El nostre món estava canviant: de què podíem escriure, si no era d'allò que vèiem i vivíem?

—Sol passar quan una societat es transforma i una colla de joves creadors se senten empesos a retratar-ne els canvis. Pel seu compte, tots apunten allà mateix...

—LL. CAPELLÀ: Passaven coses, les vèiem i teníem clar el camí que havíem de seguir, literàriament, per contar-les. Però la societat mallorquina tampoc no ha canviat tant. Per fer *Crònica de la mort ignorada* [sobre l'assassinat de cinc mallorquins durant la Gran Guerra,

Guillem Frontera (Ariany, 1945) i Llorenç Capellà (Montuïri, 1946) són dos dels autors més sòlids i fecunds de la literatura catalana de Mallorca. A més d'amics, són membres de la generació dels 70, que ha narrat les transformacions provocades per la irrupció del turisme de masses a l'illa —la modernitat, els estralls, la corrupció—, alhora que ha maldat per recuperar la memòria històrica d'un país traumatitzat. Fins ara han estat menys coneguts al País Valencià i Catalunya del que les seves obres es mereixen, però l'aparició, en editorials principatines, de les seves darreres novel·les —'El carro de Selene', de Capellà, a *Meteora*, i 'Sicília sense morts', de Frontera, a *Club Editor*—, ben rebudes per crítica i públic, indica que la situació comença a canviar.

publicat per Ensiola (2014)], he investigat molt la Mallorca del 1914, i en cent anys moltes coses continuen igual. Han esbucats cases i han fet pisos, ha entrat el bikini, ha vingut gent de fora, però els canvis no han estat estructurals.

—G. FRONTERA: Una de les coses més importants que passaren a Mallorca, als 60, és que tota la foscuria que empressonava la gran majoria de la població mallorquina, condemnada a no poder estudiar i a repetir literalment l'experiència vital dels seus pares i padrins, es va començar a dissoldre.

—Hi havia una fatalitat i el turisme la va fer saltar pels aires.

—G. FRONTERA: Va multiplicar els camins. Que un fill deixàs d'anar a missa, o que una dona anàs amb un home amb qui no estava casada, era brutal, aleshores! Els canvis exteriors varen precedir els interiors. És com això que diuen: si no et sents bé, procura

somriure, perquè somriure et donarà un cert benestar íntim. Ara bé, en Llorenç té raó: a Mallorca, l'escenari ha canviat molt més que els personatges.

—LL. CAPELLÀ: Per adonar-te realment dels canvis d'una societat i d'un país, han de passar molts d'anys. Als 60 jo vivia en un barri turístic i la meua visió dels canvis que estàvem vivint no em duïen a pensar: "anam endavant, avui estam millor que ahir, tendrem feina i doblers". Aquesta visió de benestar i progrés hi era, però no era l'única. Jo també vaig veure el canvi de Mallorca des de la perspectiva de la destrucció. Als barris turístics —en el meu cas, el Terreno—, hi venien els forasters, amb molts de fills i una maleta de fusta, i eren gent a qui es tractava d'una manera absolutament deplorable, a qui es pagava uns sous de misèria, a qui la guàrdia civil vigilava perquè no es reunissin per formar un grup de força

Guillem Frontera i Llorenç Capellà, companys de generació i dos dels escriptors mallorquins amb més projecció fora de les Illes.

contra l'empresa que els contractava... També vaig veure la inversió dels nous rics mallorquins damunt del territori. El Terreno –i en dir el Terreno també dic Portopí, Cala Major, etc.– era una barriada eminentment turística i amb una capa obrera bastant sòlida. La inversió dels nous empresaris va canviar la geografia urbana radicalment: tot es va destruir per construir de qualsevol manera i aviat.

—**D'entrada, va veure la cara fosca dels canvis.**

—LL. CAPELLÀ: Sí. Sense negar la cara lluminosa. Però el que, per una banda, significava progrés, oportunitats i esperança, per l'altra significava destrucció i abús.

—**Literàriament, quines ambicions tenien, tant personals com per al conjunt de la literatura catalana?**

—LL. CAPELLÀ: No m'ho plantejava gaire, tenia clar que la situació de la

literatura catalana aniria al compàs del país. I, a principis dels 70, la situació del país podia generar tantes esperances com depressions. A més, jo mantenía una relació d'amor-odi amb la literatura catalana. D'amor, perquè sabia que la llengua i la cultura catalanes eren les meves; i d'odi, perquè tenia unes connotacions polítiques en les quals jo no em sentia reflectit. Mossèn Alcover, Miquel Forteza, Miquel Ferrà o les tertúlies dels germans Massot, aleshores em semblaven la representació d'un món conservador i petit. Sentia que la literatura de Mallorca donava l'esquena a unes realitats vives i importants, que jo vaig intentar incorporar fent llibres com *Quinze empresaris mallorquins* i *Mallorca i el món obrer*.

—G. FRONTERA: Ideològicament, jo no em sentia igual que en Llorenç perquè la meua entrada en la literatura catalana no va ser a través del corrent

conservador representat per aquells autors, sinó de Josep Maria Llompart i Jaume Vidal Alcover. No prengueren la Bastilla, és cert, però ja et feien llegir Rimbaud i Proust. No eren gens carrinclons, tenien un bagatge cultural molt important, estaven oberts al món. A més, completava la seva influència amb la influència relativitzant de Llorenç Villalonga. També em va ajudar molt estar en contacte amb el continent des de jove, sobretot amb Barcelona.

—**Encara hi ha sectors que, interressadament, associen la literatura catalana a una cosa burgesa, artificial, poc popular.**

—LL. CAPELLÀ: És cert. Ara, però, és més fàcil veure que aquesta idea és falsa. Abans, no era tan senzill.

—G. FRONTERA: En aquest sentit, va ser important la feina del PSUC, el primer partit polític que va parlar de normalització lingüística i d'una llengua

comuna a tot un poble. Pere Portabella, proper al PSUC, deia que la burgesia havia d'adonar-se que la llengua i la cultura no eren seves.

—LL. CAPELLÀ: Des d'aquí, les coses es veien d'una altra manera. En Portabella podia parlar d'una burgesia catalana que havia segrestat la cultura. Aquí, en tot cas, hi havia una burgesia —si és que podem parlar de burgesia, jo crec que no— que havia recollit les miques de la cultura.

—G. FRONTERA: La burgesia mallorquina era totalment indiferent a la cultura.

—LL. CAPELLÀ: No era burgesia, només era gent rica.

—G. FRONTERA: Sí, d'una indigència intel·lectual i cultural que feia por.

—**Què en pensen, del fet que, ara que han tornat a publicar en editorials de Catalunya, han tengut molta més repercussió que quan publicaven a Mallorca?**

—G. FRONTERA: Jo mai no he notat cap diferència entre el tracte que m'han dispensat a mi i a algú nascut, posem, al Camp de l'Arpa. Sí que hi ha una certa discriminació, però depèn de les proximitats físiques. Na Maria Bohigas i l'editor de Meteora treuen un llibre i hi estan molt damunt i l'acompanyen i, en una tarda, poden tocar molts botons de mitjans molt importants. A Mallorca, quan has tocat tres botons —i és important tocar-los—, ja els has tocat tots.

—LL. CAPELLÀ: La diferència que jo he notat no crec que sigui gaire distinta entre el tracte que rep un escriptor de Cadis i un de Madrid. D'altra banda, des del moment que em consider un autor català, em consider igual que un autor nascut a Gràcia. Ara, els llibres editats aquí arriben amb dificultat als lectors de Catalunya, i això s'hauria d'esmenar.

—G. FRONTERA: Jo crec que es comença a esmenar.

—**Els darrers seixanta anys de la història de Mallorca han estat un error, una decepció...?**

—LL. CAPELLÀ: Hi ha hagut moltíssims canvis socials, paisatgístics, econòmics... Però el rerefons de la societat mallorquina —hi insistesc— és el mateix. Hi ha el caciquisme de sempre, una mica evolucionat. La classe nova sorgida amb el turisme, que podia donar una dimensió positiva als canvis que

es produïren, va optar per deixar-se assimilar als poderosos de sempre. El que hi ha hagut —i hi ha— és un provincianisme absolut, erigit damunt del nou-riquisme, la destrucció i la misèria. Quan es produeixen uns canvis tan dràstics i ràpids com els que hi hagué a Mallorca, inicialment predomina la part fosca del nou estat de coses, però després s'evoluciona cap a una nova estructura, amb més virtuts. Aquesta evolució no s'ha produït, aquí. Som el que hem estat sempre. I, a més, amb tics tan còmics com tornar a posar en dubte la unitat de la llengua i la relació amb Catalunya, o el de potenciar els tòpics —les sobrassades— i folkloritzar

la pagesia. També s'ha fomentat la mediocritat, una manera de perpetuar el caciquisme.

—G. FRONTERA: Jo hi afegiria que les illes Balears —sobretot Mallorca— estan flotant damunt d'una espècie de versió oficial, feta de falsos dogmes, que interessa de fomentar als que controlen l'illa i que els ciutadans no qüestionen en absolut. Tenim acceptat, per exemple, que el turisme és el millor que ens pot passar. El turisme causa uns estropells brutals al país, al paisatge, al paisanatge, i té uns efectes crida tumultuosos que no donen temps a l'assimilació i provoquen un país ingovernable. El 80% de la població ja no sap què vol dir ser mallorquí. Hi ha moltíssima població que ja no sabem on arrela, que arrela entre el Club de Mar i les cuines d'un hostel de dues estrelles, però que no van més enllà. Tot això són efectes d'un tipus concret d'economia. I si aquesta economia enriqueix tota la societat, encara podríem discutir i mirar d'acceptar-la. Però és que enriqueix molt els cacics de sem-

Llorenç Capellà:
 “Els llibres editats
 aquí arriben
 amb dificultat a
 Catalunya”

pre i enriqueix discretament els seus cans de bou, però després tenim una de les poblacions més empobrides. Com és possible que una societat que genera tants de doblers tingui tants de problemes per sufragar unes bones sanitats i educació? Això és propi de països...

—Colonitzats?

—G. FRONTERA: Sí. I els culpables som els mateixos mallorquins. Si no començam demanant un règim fiscal just, no serem capaços de res. Cal consciència i sentiment de país, i no n'hi ha, almenys entre les classes dirigents.

—LL. CAPELLÀ: La idea que hi ha el turisme o la mort és falsa, neix d'un desconeixement absolut de la història del país. Des del 1860 i fins al 1936, Mallorca va viure diversos processos d'industrialització importants; en origen, la indústria turística estava enfocada a ser de qualitat i a conviure amb aquella pluralitat d'indústries. Tot allò s'acaba el 1936 i, quan es reinicia a partir dels 60, amb l'arribada del turisme de masses, es procura que no torni a haver-hi brots de burgesia pensant

Guillem Frontera: “El 80% de la població ja no sap què vol dir ser mallorquí”

amb consciència de país. Fraga ho va dir molt clar: Mallorca havia de ser el rebost de les divises d'Espanya.

—G. FRONTERA: I tot això no vol dir que no pugui haver-hi turisme, alerta. Hi ha un urbanista nord-americà que diu que es pot fer tot, però a poc a poc. És a dir, pot venir gent de fora —la dignitat de les persones és essencial—, però s'hauria hagut de fer a un ritme que en permetés l'arrelament.

—Què significa ser mallorquí, avui?

—LL. CAPELLÀ: Ser mallorquí és una circumstància. Jo som mallorquí perquè som català. La catalanitat té una especificitat mallorquina, com

també la té tortosina o empordanesa. L'especificitat ve de parlar d'una determinada manera, d'haver-te amarat d'un paisatge, etc. Però jo no entenc la mallorquinitat sense fer part de la catalanitat. Jo form part d'un país que es diu Catalunya —o Països Catalans—, i la meua sort o dissort van lligades a aquest país, no a la mallorquinitat.

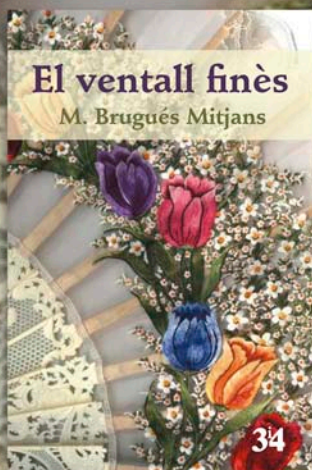
—G. FRONTERA: Jo el valor més, el concepte de mallorquinitat. Per una qüestió funcional. És més fàcil passar del concepte de mallorquinitat a un de més ampli que no passar d'un de més ampli al concepte de mallorquinitat. El meu ideal de mallorquinitat es basaria en tot aquell conjunt de sentiments lligats a una memòria històrica, que et permet jutjar quin valor té qualsevol alteració al paisatge, per exemple. La memòria històrica està feta de coneixement, respecte i records, i et dóna uns elements de judici suficients per prendre decisions correctes respecte del país on vius i estàs arrelat.

Pere Antoni Pons

A la ciutat d'Hèlsinki, poc després de la mort de la seva mare, la Katariina troba entre les seves pertinences un ventall i una carta sense destinatari. Aquestes troballes permeten a l'autora de traslladar una part del relat a la Barcelona de l'any 1935, on la mare va viure una estada breu però emotiva.

El ventall enllaça els personatges d'un passat desconegut per la Katariina amb els del seu present. Alhora, la carta li fa avinent una història d'amor viscuda per la seva mare, interrompuda per les guerres que van assolir l'Europa de mitjan segle XX.

El desencís inicial de la Katariina es transforma en gratitud quan comprova, amb sorpresa, que la seva mare li ha deixat a les mans la comesa de cioure i recomençar la història d'amor inacabada.

NOVETATS 314

Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter

Visita la nostra botiga virtual
en www.tresiquatre.com